

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a 76/769/EGK tanácsi irányelvnek bizonyos veszélyes anyagok és készítmények (diklór-metán) forgalomba hozatala és felhasználása tekintetében való módosításáról

COM(2008) 80 végleges – 2008/0033 (COD)

(2009/C 77/05)

2008. március 10-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 95. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a 76/769/EGK tanácsi irányelvnek bizonyos veszélyes anyagok és készítmények (diklór-metán) forgalomba hozatala és felhasználása tekintetében való módosításáról

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2008. július 15-én elfogadta véleményét. (Előadó: David SEARS.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2008. szeptember 17–18-án tartott, 447. plenáris ülésén (a szeptember 17-i ülésnapon) egyhangúlag elfogadta az alábbi véleményt.

1. Összefoglalás és ajánlások

1.1 Jelen javaslat a 76/769/EGK tanácsi irányelv módosítását célozza azáltal, hogy korlátozásokkal egészíti ki azt a diklór-metán (DCM) forgalomba hozatalára és felhasználására vonatkozóan, abban az esetben, amikor azt festéktávoltók egyik fő alkotórészeként alkalmazzák ipari, professzionális vagy magánfelhasználói szinten.

1.2 Ez a 76/769/EGK tanácsi irányelv utolsó ilyen módosítása, mielőtt az 1907/2006/EK (REACH) rendelet 2009. június 1-jén a helyébe lép.

1.3 Az EGSZB elismeri, hogy milyen jelentős tudományos és politikai nehézségekkel kell az Európai Bizottságnak szembenéznie, amikor olyan arányos és költséghatékony módosításra vonatkozóan javasol és ér el megállapodást, amely – a 76/769/EGK irányelvnek megfelelően – megóvja a belső piacot, és ugyanakkor biztosítja az emberi egészség és a környezet magas szintű védelmét.

1.4 Az EGSZB egyetért azzal, hogy nyilvánvaló bizonyíték van arra, hogy ha a DCM nagyfokú illékonyága miatt magas koncentrációjú gőzök keletkeznek, az tudatvesztést és halált okozhat. Ez a nem kielégítő ipari gyakorlatból ered, így többek között a nem megfelelő szellőzésből. Kevésbé egyértelmű a bizonyíték arra, hogy az alkalmi háztartási felhasználás komoly, állandó veszélyt jelentene a felhasználókra. A forgalomba hozatali tilalomra irányuló javaslat tehát aránytalan, és (tekintettel az alternatív termékek és eljárások ismert, ám eddig még nem számszerűsített kockázataira) valószínűtlennek tűnik, hogy az – egyébként meglehetősen alacsony – regisztrált baleseti arány általános csökkenéséhez vezetne.

1.5 Az EGSZB azt is megjegyzi (az Európai Bizottság által alkalmazott tanácsadókkal egyetértésben), hogy a diklór-metán nem minden különös veszélyére hívják fel a figyelmet a jelenleg használt piktogramok, valamint a kockázatokról és a biztonsági

előírásokról szóló megjegyzések. Ugyanez érvényes a háztartási környezetben gyakoribb gyermekbalesetek kockázataira. Ez a címkézési rendszer hibája, nem a termékeké vagy az érintett embereké. A csomagolásra és címkézésre vonatkozó ajánlások tehát e helyzet rendezését célozzák.

1.6 Más problémákat is azonosítottak már, így elsősorban azt, hogy nincsenek közösen megállapított foglalkozási expozíciós határértékek, sem pedig az e téren alkalmazandó, megfelelő ipari gyakorlatra vonatkozó iránymutatások vagy előírások. A német TRGS 612 e szempontból kiváló modellek tekinthető.

1.7 Az Európai Bizottság, az Európai Parlament és a tagállamok egy sor egyéb általános, megfontolandó pontot is felvetettek abban a reményben, hogy megállapodás érhető el. Amennyiben ez nem sikerül, akkor az a belső piac széttöredezéséhez vezet. A felhasználók pedig – akár a munkájukhoz alkalmazzák ezt az anyagot, akár azon kívül – továbbra is veszélynek lesznek kitéve.

2. Joglelap

2.1 Amint azt már korábban is megjegyeztük, a vegyi anyagok regisztrálásáról, értékeléséről, engedélyezéséről és korlátozásáról szóló, 2006. december 18-i 1907/2006/EK rendelet (REACH) 2009. június 1-jén lép hatályba. Ez számos meglévő tanácsi és európai bizottsági rendeletet és irányelvet – köztük az egyes veszélyes anyagok és készítmények forgalomba hozataláról és felhasználásáról szóló, 1976. július 27-i 76/769/EGK tanácsi irányelvet – hatályon kívül helyez, és azok helyébe lép.

2.2 A 76/769/EGK tanácsi irányelv I. melléklete lefekteti az egyes veszélyes anyagok és készítmények forgalomba hozatalára és felhasználására vonatkozó azon egyedi korlátozásokat, amelyeket az elmúlt 30 év során fogadtak el és vezettek be. 2009. június 1-jétől fogva ezek lesznek az 1907/2006/EK (REACH) rendelet XVII. mellékletének sarokkövei.

2.3 A 76/769/EGK tanácsi irányelv több korábbi módosítása (azaz további korlátozó intézkedésekkel való kiegészítése) tagállamok általi végrehajtást igénylő irányelvek formájában történt. A szóban forgó európai bizottsági javaslat azonban nem irányelvre, hanem határozatra irányul, amely azonnali hatályú, és nem igényli, hogy azt olyan nemzeti jogszabályok révén ültessék át, amelyeket 2009. június 1-jén, az 1907/2006/EK (REACH) rendelet hatálybalépésekor szintén hatályon kívül kellene helyezni.

2.4 A veszélyes anyagok és készítmények forgalomba hozatalának és felhasználásának korlátozására irányuló minden további javaslat az 1907/2006/EK (REACH) rendelet körébe tartozik.

2.5 Azokat az anyagokat (és az őket tartalmazó készítményeket), amelyek forgalomba hozatalát és felhasználását a megítélés szerint korlátozás alá kell vetni, általában olyan „elsőbbségi anyagok” értékelési eredménye alapján választották ki, amelyeket a tagállamok jelöltek meg és tettek közzé négy elsőbbségi jegyzékben 1994 és 2000 között a 793/93/EGK tanácsi rendelet értelmében.

2.6 Az ezeken a listákon nem szereplő számos anyag esetében is elkészítették az emberi egészségre és a környezetre gyakorolt hatásokról szóló értékelést, és/vagy javasolták azok forgalomba hozatalának és felhasználásának korlátozását, mint-hogy a tagállamok újonnan felmerült problémák megoldását kérték. A diklór-metán ebbe a körbe tartozik. Sok tagállam számos különféle okból vezetett már be, vagy próbált bevezetni az anyag (elsősorban festéktárolító-alkotórészként való) felhasználására irányuló korlátozásokat. Más tagországok aránytalanul és költségesnek ítélik ezeket az intézkedéseket, és úgy vélik, hogy azok valószínűleg kevésbé kielégítő eredménnyel járnak a felhasználókra nézve. Mindkét álláspont alátámasztható vagy megtámadható némi bizonyíték (vagy annak hiánya) alapján.

2.7 A javaslat első teljes körű tanácsi felülvizsgálatára június elején került sor. Amennyiben kompromisszum köthető az elkövetkező hónapokban, akkor valószínű, hogy a javaslat a terveknek megfelelően halad tovább. Ha ez nem sikerül, a javaslat megbukik. Ebben az esetben a DCM-alapú festéktárolítók belső piaca nemcsak hogy töredezett marad, hanem akár még inkább széttagolódhat. A diklór-metánt ezért kellő időben elemezni kell az 1907/2006/EK (REACH) rendelet értelmében, amelynek során a festéktárolítókból való felhasználása mellett számos egyéb expozíciós módot meg kell vizsgálni. Természetesen nem világos még, mi lesz ennek az eredménye, vagy mikor lehetne végső ajánlásokat megfogalmazni a tárgyában.

3. Háttér

3.1 A diklór-metán szintelen, alacsony forráspontú, enyhén édeskés szagú, halogénezett, alifás szénhidrogén. Sok éve használják széles körben alacsony gyúlékonyságú, erős oldószerként gyógyszerek, aeroszolok és ragasztók gyártásában, valamint egyéb olyan eljárásokban, mint a festéktárolítás vagy a fémek zsírtalanítása, továbbá élelmiszerek extrakciós oldószerként.

3.2 Jóllehet a DCM-et az egyik legbiztonságosabb alacsony molekulatömegű halogénezett szénhidrogénnek tekintik, óvatosan kell bánni vele. Európában 3. kategóriájú rákkeltő anyagként tartják nyilván, azaz olyan anyag, amely aggodalomra ad okot lehetséges emberi rákkeltő hatása miatt, és amelyre vonatkozóan nem áll megfelelő információ rendelkezésre ahhoz, hogy kielégítően értékelhessék. Ezért csomagolásán szerepeltetni kell az ún. „R40-es” kockázati megjelölést („rákkeltő hatása részben bizonyított”). A vízügyi keretirányelv is az elsőbbségi anyagok közé sorolja.

3.3 Nagyobb problémát jelent ugyanakkor, hogy erős kábító hatással is jár, gátolja a központi idegrendszer működését, valamint tudatvesztéshez és halálhoz vezethet. Ez már egy sor balesethez és halálesethez vezetett, amelyek általában nem biztonságos munkavégzési gyakorlatok és a határértéket jelentősen meghaladó expozíció esetén következtek be, többnyire nyílt merítőkádás ipari, vagy nagymértékű professzionális felhasználás során. A zárt rendszerű alkalmazás – amennyiben megvalósítható – megszünteti ezeket a kockázatokat.

3.4 A diklór-metán európai (németországi, franciaországi, olaszországi, spanyolországi, hollandiai, egyesült- királysági és romániai) gyártási mennyisége lassan csökken, más termékek megjelenésének köszönhetően. Az Európában jelenleg gyártott mintegy 240 000 tonnából körülbelül 100 000 tonna kerül kivitelre. A maradék 30–50 %-át a gyógyszeriparban használják fel, 10–20 %-át pedig „tisztá” diklór-metánként értékesítik festéktárolításhoz. A gyógyszergyártásból újrahasonosításra visszanyert DCM hasonló mennyiségű. Ez a javaslat kizárólag a diklór-metán festéktárolításhoz történő felhasználásával foglalkozik.

3.5 A festéktárolítás a legtöbb háztartásban ismert, alapvető eljárás (kül- és beltéri) fa-, fém-, kő- és gipsztárgyak és -felületek konzerválására és díszítésének előkészítésére. Számos speciálisabb piaca is van az anyagnak, így alkalmazzák például képzőművészeti alkotások restaurálásához, graffitik eltávolításához, valamint olyan nagy mozgó tárgyak újrafestéséhez, mint a vonatok vagy a repülőgépek.

3.6 A festéktárolítókat némileg önkényesen az alábbi három kategóriába sorolják: „ipari” (vagyis folyamatos, nagy mennyiségű, helyszíni) alkalmazásúak; „professzionális” felhasználásúak (több helyszínen is dolgozó szakemberek, építéssel, ill. díszítéssel foglalkozó specialisták számára), továbbá magánfelhasználók (alkalmilag épület-karbantartást végző magánszemélyek) részére készültek.

3.7 Az egyes kategóriákban ténylegesen bekövetkezett balesetek számát nehéz megállapítani. Mivel a DCM-túladagolás tünetei a szívelégtelenségére hasonlítanak, előfordulhat, hogy nem minden DCM-esetet tartanak nyilván. Az RPA tanácsadó cég által az Európai Bizottság számára szolgáltatott adatok évi 3–4 – DCM-alapú festéktárolító használata miatt bekövetkezett – európai balesetet mutatnak az elmúlt húsz év során, amelyek közül évente 1 volt halálos kimenetelű. A halálesetek legnagyobb része Franciaországban (6), Németországban (6) és az Egyesült Királyságban (5) történt, a nem halálos baleseteké pedig

az Egyesült Királyságban (36), Svédországban (12) és Franciaországban (6). Európa déli részén csupán egy esetet regisztráltak az RPA által vizsgált időszakban (1930–2007): egy halálos kimenetelű ipari balesetet 2000-ben Spanyolországban. A helyi éghajlati viszonyok és munkavégzési gyakorlatok valószínűleg hatással vannak erre. Meleg időben az ablakok mindig nyitva vannak, így jó a szellőzés, és elhanyagolhatóak a kockázatok; hidegebb éghajlaton ennek ellenkezője lehet igaz.

3.8 A halálesetek egyenlő arányban oszlottak meg ipari és professzionális felhasználók között. A nem halálos kimenetelű balesetek legnagyobb része a nyilvántartás szerint professzionális felhasználók körében történt. A halálesetek oka szinte kizárólag az elégtelen szellőzés és a személyi védőfelszerelés nem megfelelő használata volt, különösen a nagy, nyílt merítőkádak használata esetén.

3.9 Mivel ma már nem ellenőrizhető az a haláleset, amelynek során 1993-ban egy magán- (vagy professzionális) felhasználó esetleg a DCM miatt vesztette életét Franciaországban, ez a kulcsfontosságú adat megkérdőjelezhető. Az egyetlen további regisztrált, magánfelhasználót ért halálos baleset Hollandiában következett be 1960-ban. Itt más körülmények játszhattak közre.

3.10 Természetesen léteznek alternatívái a DCM-alapú vegyi festékeltávolítóknak. Ezeket általában az alábbi három csoportba sorolják: fizikai/mechanikai eltávolítás (homok vagy egyéb anyag felületre fúvása, kaparás); pirolitikus vagy hő hatására történő eltávolítás (kemencében, forró fluidágyak felett, vagy pedig forrasztólámpát, illetve hőlégfúvó pisztolyt használva); valamint kémiai eltávolítás (erős oldószereket – így például diklór-metánt, vagy pedig korrozív (többnyire erősen lúgos) folyadékokat vagy pasztákat, hangyasavat, vagy hidrogén-peroxid-alapú keverékeket alkalmazva). Valamennyi eljárás működhet, és bizonyos körülmények között a megfelelő módszer lehet. Mindegyik jelent valamiféle kockázatot, aminek oka lehet a részecskék káros hatása, hő, tűz, robbanás, felléphet szem- vagy bőrirritáció formájában, okozhatja továbbá az eltávolított bevonatok összetétele, így elsősorban az 1960 előtt használt festékek ólomtartalma. A még lakható, sőt, akár igen vonzó régi épületek 100 éves vagy annál régebbi, többretegű festése, vagy olyan érzékeny felületek esetén, amelyeket nem kívánunk károsítani, különböző módszerekre és némi kísérletezésre is szükség lehet.

3.11 Nem áll rendelkezésre adat a három csoportba tartozó alternatív eljárások teljes piaci részesedéséről, sem pedig négyzetméterenkénti költségeiről. A diklór-metán továbbra is a legelterjedtebb oldószernek tekinthető, különösen a magánszemélyek felhasználási területén, ahol egyébként a nátrium-hidroxid-alapú készítmények is népszerűek. Még a vegyi csoporton belül is nehéz összehasonlítani az egyes anyagok költségét. Az általános felfogás szerint a diklór-metán-alapú festékeltávolítók mennyiségi alapon olcsóbbnak tűnnek az alternatív termékekénél. Ez az előny már valószínűleg nem érvényes, ha a védőfelszerelés (amennyiben használt) és a hulladékelhelyezés (amennyiben szükséges) teljes költségét is figyelembe vesszük.

3.12 A teljes költség meghatározásakor az eljárás időigényét is figyelembe kell venni. Az ártalmatlanabb termékeket és eljárásokat felhasználó, de lassabb eljárások növelik a tevékenység költségeit, és csökkentik a hasznát. A magasabb forráspontú oldószerekkel egyszerre nagyobb felületek kezelhetők le,

azonban lassabban lehet velük dolgozni. A magánfelhasználók esetében a rövid expozíciós időket hosszabbak váltják fel, és megnőhet a háztartás működésében bekövetkezett zavar időtartama is. (Bizonyosan felülvizsgálandó az RPA által megfogalmazott azon feltevés, miszerint a magánfelhasználók kevésbé időérzékenyek, mivel ők általában a szabadidejükben végzik a festékeltávolítást.) Valamennyi felhasználó esetében igen lényegessé válnak majd az új munkamódszerek és a munkafolyamat változásai. Az ipari felhasználók számára a vízalapú termékekre való váltás csökkenti a gépi szellőztetési költségeket, de számottevően megnöveli a merítőkádak és a csőrendszerek költségeit a korrózió elleni fokozott védelem szükségessége miatt. Tekintettel mindezekre a változókra, igen nehéz megjósolni, milyen hatással járna akármelyik eljárás korlátozása. A magánfelhasználók különösen nagy kockázatnak vannak kitéve e körülmények között, és kevés a bizonyíték arra (a kormányzati szinten ütköző nézetek miatt), hogy saját érdekükben áll valamely alternatív termék vagy eljárás választása.

3.13 A diklór-metán oldószerként való helyettesítésére elterjedt egyik anyagot, az n-metil-2-pirrolidont nemrégiben 2. kategóriájú, a reprodukciót károsító anyagnak minősítették, ami esetleg oda vezet majd, hogy betiltják a felhasználásával készült keverékek nagyközönségnek történő árusítását (ám professzionális és ipari felhasználók továbbra is beszerezhetnék). Más oldószerek – így az 1,3-dioxolán – fokozottan gyúlékonyak.

3.14 A kétbázisú észtereken alapuló rendszerek (dimetil-adipát, szukcinát és glutarát keverékei) tűnnek jelenleg a legígéretesebb megoldásoknak, mivel ezek esetében kevés jel mutat arra, hogy bármilyen számottevő kockázattal járnának az emberi egészségre vagy a környezetre. A dimetil-szulfoxid és a benzilalkohol szintén viszonylag „biztonságosnak” tűnik. Az azonban, hogy ezek bármelyike költségghatékony-e a felhasználók szemében, számos tényezőtől függ, és nem garantálható, hogy széles körben „biztonságos” megoldásként fog elterjedni.

3.15 Összességében világos, hogy nincs egyetlen, maradéktalanul elfogadható módszer, és hogy a nem megfelelő fellépés könnyen a jelenlegi – viszonylag alacsony – regisztrált balesetszám emelkedéséhez vezethet. A nehézség olyan megoldás azonosításában rejlik, amely minden felet kielégít, különösen az eltérő tapasztalatokkal rendelkező tagállamokat, amelyek (eléggé ésszerűen) ragaszkodnak álláspontjukhoz.

4. Az európai bizottsági javaslat összefoglalása

4.1 Az európai bizottsági javaslat az emberi egészség és a környezet védelmére törekszik, a diklór-metán belső piacának megóvásával egyidejűleg, elsősorban azokban az esetekben, amelyekben az anyagot (ipari, professzionális vagy magáncélból) festékeltávolítók fő alkotórészeként használják fel.

4.2 A javaslat a diklór-metán-alapú festékeltávolítók nagyközönség és professzionális felhasználók számára történő mindenmű árusításának tilalmát célozza. Ez alól kivételt csupán azok képeznek, akik speciális képzésben részesültek, és az illetékes tagállami hatóságok engedélyével rendelkeznek. A javaslat értelmében az ipari létesítmények közül is csak azok számára lenne megengedett az értékesítés, amelyekben egy sor védőintézkedés érvényben van, elsősorban a hatásos szellőztetésre, továbbá a

megfelelő személyi védőfelszerelés rendelkezésre állására és használatára vonatkozóan. Valamennyi diklór-metán-alapú keverék csomagolásán eltávolíthatatlanul fel kellene tüntetni, hogy használata kizárólag ipari és professzionális felhasználók számára megengedett (és azokon belül is feltételezhetően csupán a megfelelő engedéllyel rendelkezők számára).

4.3 Nem szabadna új DCM-alapú festékeltavolítókat forgalomba hozni a nagyközönség, illetve a professzionális felhasználók számára a határozat hatálybalépésétől számított 12 hónapos „türelmi időszakot” követően. A fenti két csoport számára történő valamennyi értékesítés tiltott volna egy további 12 hónapos időszakot követően.

4.4 A határozat az Európai Unió Hivatalos Lapjában való kihirdetését követő harmadik napon lépne hatályba.

4.5 A javaslatot indokolás és európai bizottsági munkadokumentum (hatásvizsgálati jelentés) kíséri. További adatok állnak rendelkezésre az Európai Bizottság számára külső tanácsadó cégek (RPA, TNO) által készített hatásvizsgálatok anyagában, továbbá konkrét tárgyokban készített jelentésekben (így például az ETVAREAD szakértői csoport által a kipárolgásgátlók hatássonagjáról készített tanulmányban). E dokumentumokat felülvizsgálta az illetékes tudományos bizottság (EKKTB). Nem készült formális uniós kockázatértékelési jelentés (RAR), mivel a diklór-metánt egyetlen érintett szereplő sem nyilvánította elsődleges anyagnak, annak ellenére, hogy már felmerültek problémák.

4.6 Néhány EU-tagállamban (valamint egyéb olyan, jelentős gazdaságú országban, illetve kereskedelmi partner-államban, mint Svájc vagy az Egyesült Államok) szintén készültek tanulmányok bizonyos (egymásnak gyakran igencsak ellentmondó) szabályozási és politikai álláspontok alátámasztására. Az érintett iparágak gazdag adatbázist hoztak létre különféle termékek és eljárások lehetséges kockázatairól és komparatív előnyeiről. Ezek az adatok – nem meglepő módon – ugyancsak ellentmondásban állnak egymással. Más érdekelt szereplők észrevételei is összegyűjthetők voltak a 2004. évi európai egészségvédelmi és biztonsági hét („Biztonságos építkezés”) során, egy, a Dán Szobafestő Unió által rendezett szakértői konferenciát követően. Az RPA 2007. áprilisi felmérése szerint a BEUC, az EMCEF és az ETUC addig még nem nyilvánított formálisan véleményt.

5. Általános megjegyzések

5.1 Az EGSZB elismeri azokat a nehézségeket, amelyekkel az Európai Bizottságnak szembe kell néznie, amikor a diklór-metán festékeltavolító oldószerként való felhasználása tekintetében a 76/769/EGK irányelv arányos és költséghatékony módosítását kívánja javasolni. Viszonylag kevés bejelentett és leellenőrzött baleset történt napjainkig. Előfordulhat, hogy nem minden idevágó esetet jelentettek be. A hatályos jogszabályokat nem mindig tartották be, ezek azonban a címkézésre vonatkozóan nem is tűnnek megfelelőnek. Léteznek alternatív termékek és eljárások, ugyanakkor ezeket még nem vizsgálták meg, és valamennyi kockázatot rejt magában. A tagállamok nézeti érthető okokból térnek el a tárgyban. Nincs garancia arra, hogy a helyzet kimenetele összességében kedvezni fog a leginkább érintettnek tekinthető csoportok bármelyikének is.

5.2 Az EGSZB azt is elismeri, hogy – a nyilvánvaló időkorlátok miatt – ez az utolsó alkalom arra, hogy a fenti irányelv keretében intézkedéseket vezessenek be. Amennyiben nem

alakítható ki közös álláspont a tagállamok és az Európai Parlament között, továbbá nem kerül elfogadásra és végrehajtásra a javasolt határozat (vagy annak bármely változata), akkor nem történik további fellépés addig, amíg a diklór-metán értékelését végre nem hajtják annak valamennyi felhasználási módját illetően, az 1907/2006/EK (REACH) rendelet értelmében.

5.3 Az EGSZB meggyőződése szerint e késelem szükséges-telen és nemkívánatos lenne, tekintettel annak szükségességére, hogy megvédjük a környezetet, valamint az anyagot a munkájához vagy azon kívül alkalmazó, valamennyi felhasználó egészségét. Az EGSZB mélységesen sajnálná továbbá, ha a e kérdés vagy bármely egyéb ügy a belső piac bármilyen szétzúródéséhez vezetne. Nyilvánvalóvá kell válnia minden érintett fél számára, hogy megegyezési alapot kell találni. Ennek során a kockázatok kezelésére kell törekedni, nem pedig arra, hogy egyik veszélyforrást egy másikkal helyettesítsünk.

5.4 E tekintetben az EGSZB megjegyzi, hogy a diklór-metán biztonságosan előállítható, tárolható, szállítható és alkalmazható zárt rendszerekben. A DCM nem gyúlékony, és nem járul hozzá a talajközeli ózonképződéshez. Olyan nyílt rendszerekben azonban, mint a festékeltavolítás, egyértelműen problémákat okoz az alábbi okokból: illékony (gyorsan elpárolog), a belőle képződő gőz sűrű (a helyiségek legalacsonyabb pontján gyűlik össze, vagy pedig ott, ahol nem megfelelő a szellőzés), ezenkívül kábító hatású (tudatvesztéshez és halálhoz vezet). Mindezen tényezők miatt fokozott veszélyt jelent a gyermekek számára. A diklór-metán a fentiekben kívül 3. kategóriájú rákkeltő anyag is, és túlnyomórészt ez a lehetséges veszély jelenik meg a DCM-et tartalmazó termékek címkéjén.

5.5 Az RPA és más szervezetek is megjegyzi, hogy egyaránt félrevezető és helytelen a különböző típusú felhasználók megfelelő munkahelyi vagy otthoni védelméről beszélni. Sem a jelenleg hatályos joganyagban, sem pedig az Egyesült Nemzetek Szervezetének a besorolásra és címkézésre vonatkozó, globálisan harmonizált, átdolgozott rendszerében (Globally Harmonised System of Classification and Labelling) nincs olyan „R”- („Risk”) vagy „S”- („Safety”) típusú, a veszélyekre és az óvintézkedésekre figyelmeztető mondat vagy piktogram, amely kellően felhívna a figyelmet az elkábulás (és ennek következtében a halál) veszélyére, vagy – még inkább meglepő módon – a gyermekeket fenyegető súlyos veszélyekre. (Ez utóbbi persze a háztartásokban alkalmazott számos termékre és eljárásra érvényes.)

5.6 Szintén félrevezető a daganatos megbetegedések lehetséges, ám eddig bizonyítatlan kockázatának kiemelése. Az EKKTB (az ETVAREAD által a kipárolgásgátlókról készített jelentésről szóló véleményében) megjegyzte, hogy az egerek anyagcsere-mechanizmusa a vizsgált anyag tekintetében nem azonos az emberével, így a diklór-metán – a bemutatott bizonyíték alapján – nem valószínű, hogy rákkeltő hatású. Kevés bizonyíték áll rendelkezésre a jelenlegi alkalmazás alapján. Még nem született meg az eredménye két jelentős epidemiológiai tanulmánynak, amely az USA-ban egyéb iparágakban a diklór-metán hatásainak kitett csoportokról szól. Az EU területén vizsgált célcsoportok lehet, hogy olyan más rákkeltő anyagoknak voltak kitéve, mint a sztirol. Az RPA nem szolgáltatott semmilyen bizonyítékot az ennek kapcsán a festékeltavolítás során bekövetkező diklór-metán-expozícióból eredő, tényleges kockázatokról. A megkívánt R68-as megjelölés („visszafordíthatatlan hatások lehetséges kockázata”) a fenti körülmények között nem a legcélravezetőbb.

5.7 Az is megjegyzendő, hogy az RPA által az 1930–2007 közötti időszakra bemutatott baleseti statisztikák egyértelműen kimutatták annak veszélyeit, ha a diklór-metánnak való kitettség mértéke jelentősen meghaladja a határértéket, ami általában az igen kevés kielégítő munkavégzési gyakorlatok következtében alakul ki. Az alternatív eljárásokra és termékekre vonatkozó, hasonló adatokat nem gyűjtötték össze. Megkérdőjelezhető továbbá, hogy mennyire terjeszthető ki ezen adatok érvényességére akár a professzionális, akár a magáncélú, háztartási felhasználásra. A hosszú távú ipari felhasználás által az egészségre gyakorolt krónikus, káros hatások esetében következtethetünk arra, hogy azok esetlegesen a rövid távú háztartási felhasználás során is okoznak akut problémákat; a baleseti statisztikákat azonban (amikről itt szó lehet) nehezebb arányosítani.

5.8 A tanulmányok arra is rámutattak, hogy nincsenek a munkahelyekre vonatkozó, koherens foglalkozási expozíciós határértékek az EU-ban. A határértékek számottevően eltérnek egy konkrét anyag (pl. a diklór-metán) tekintetében az egyes tagállamokban, valamint a különböző anyagok vonatkozásában (például: a diklór-metán határértékei a kétfázisú észterekéhez vagy a dimetil-szulfoxidéhoz képest). A gyártóknak el kell ismerniük, hogy törődniük kell dolgozóik egészségével, a szabályozásért felelősöknek pedig egyértelmű és koherens, adatokon alapuló szabályozási keretet kell kialakítaniuk ennek elősegítésére.

5.9 Ennek kapcsán az EGSZB elsősorban a DCM-alapú festékeltávolítók alternatíváira vonatkozó „Veszélyes Anyagok Kezelésének Műszaki Szabályai (TRGS 612)” c. dokumentumot emeli ki, amelyet a Német Szövetségi Munkaügyi és Szociális Minisztérium készített (2006. februári szövegváltozat). Ez olyan mintának tűnik, amelyet mások is követhetnének a munkahelyi biztonság elősegítésére, és amely jóval részletesebb, mint az Európai Bizottság jelen javaslata.

5.10 A megválaszolandó kérdések rendje – (a) helyettesítéssel biztonságosabbá teheti-e eljárását? (b) ha nem, miért nem? (c) meghozott-e minden megfelelő intézkedést munkahelyének biztonságossá tétele érdekében? – legtöbbször követendő. Az alternatív eljárások és termékek potenciális kockázatait és hasznait maradéktalanul el kell ismerni. És mindenekelőtt fel kell becsülni, hogy valószínűleg milyen következményekkel járna egy arra irányuló döntés, hogy valamely anyagból jelentős mennyiséget kivonjunk egy piacról. Mit tennének ebben az esetben ténylegesen a felhasználók, és döntésük vajon növelné-e személyes biztonságukat?

5.11 Egy olyan tagállam példáját véve alapul, amely már tilalmat vezetett be a diklór-metán-alapú termékekre az ipari és a professzionális felhasználók körében egyaránt, láthatjuk, hogy e tilalom a DCM-et tartalmazó termékek – és nem maga a DCM – forgalmazására érvényes. Így is nyerhető erős festékeltávolító szer azáltal, ha a DCM-et metanollal keverik össze a felhasználás helyén. Az így keletkező anyag olcsóbb, de nem tartalmazza azokat a felületaktív alkotórészeket és kipárolgásgátlókat, amelyeknek köszönhetően a megfelelő összetételű termék hatásosabb és biztonságosabb. Ez tehát nemkívánatos következmény.

5.12 Amint azt az RPA és az Európai Bizottság is megjegyezte, nehezen indokolható, illetve alkalmazható a gyakorlatban a felhasználók különféle kategóriái közötti megkülönböztetés. Az egyedüli valódi eltérés az, hogy a telephelyen megvaló-

suló, nagy volumenű, folyamatos festékeltávolító tevékenység nagy, nyitott, vegyi anyagokkal teli kádakat igényel, amelyekbe a termékeket belemerítik; a telephelyen kívüli műveletek többnyire nem merítéssel valósulnak meg, és így azokhoz nem használnak fel nagy, nyitott kádakat. A telephelyekre más irányelvek vonatkoznak, így például az oldószer-kibocsátásokról, illetve a szennyvíz minőségéről szólóak, amelyeket szigorúan végre kellene hajtani; a telephelyen kívüli műveletek biztonságossága jobban függ az egyének óvatosságától és józan eszétől. Amennyiben van munkáltató, természetesen neki kell biztosítania valamennyi érintett alkalmazottja számára a lehető legjobb munkakörülményeket.

5.13 A professzionális kategóriát is meg kell osztani azok között, akik tartósan speciális tisztítási tevékenységet folytatnak (pl. graffiti-eltávolítást, homlokzat-felújítást, vasúti szerelvények és repülőgépek tisztítását), és akiknek csupán alkalmilag kell festékeltávolítást végezniük, valamely hasznosabb tevékenység szükséges, de időigényes előkészítéseként (építők, épületdíszítők és magánfelhasználók). E legutóbbi csoport szükségletei, képességei és gyenge pontjai azonosnak tűnnek és egyformán kezelendők.

5.14 Végül javaslat született egyes szolgáltatók képzésére és engedélyezésére egyfajta lehetséges eltérésként a különböző nézetek kompromisszumos egységesítése érdekében. Nehéz ugyanakkor azonosan kezelni a diklór-metán-alapú festékeltávolítók használatát mondjuk az azbeszteltávolítással vagy a nukleáris hulladék kezelésével, amely tevékenységekhez feltétlenül szükség van engedélyre. Az ilyen rendszerek felállításának és nyomon követésének magas költségeire tekintettel nehéz elképzelni, hogy e javaslat bárki igényeit is kielégítené.

6. Részletes megjegyzések

6.1 Fentiekre tekintettel az EGSZB nem hiszi, hogy a szóban forgó javaslat akár arányos lenne, akár önmagában vélhetően elegendő volna a balesetek számának csökkenéséhez a munkahelyen vagy azon kívül. Mivel a tagállamok között jelentős tényleges és politikai eltérések vannak, egyéb módszereket kell fontolóra venni és végrehajtani további késlekedés nélkül.

6.2 Ez kiterjedne a DCM-alapú festékeltávolítók csomagolásának és címkézésének módosítására a baleseti kockázat lehető legkisebbre csökkentése, továbbá annak érdekében, hogy felhívják a figyelmet a valódi veszélyekre. A festékeltávolítással csupán alkalmi módon foglalkozó személyeknek történő értékesítést úgy kellene korlátozni, hogy ők – legyenek akár professzionális, akár magánfelhasználók, és függetlenül attól, hogy az anyagot telephelyen vagy azon kívül alkalmazzák-e – egyszerre csupán egy legfeljebb 1 liter úrtartalmú tartállyal vásárolhassanak belőle. A tartályt gyermekbiztos zárral kell ellátni a vonatkozó, már eddig is érvényben lévő vagy új uniós rendeletek és irányelvek, illetve a 8317:2004. és a 862:2005. sz. EN-ISO szabványokban meghatározottaknak megfelelően. Az anyag túlzott mértékű kiáramlásának megakadályozására célszerű volna a tartályok nyílását szűkre tervezni, igaz, hogy ebben az esetben az ecsettel való felvitelhez át kellene tölteni az anyagot egy másik edénybe, ami korlátozza a fenti megoldás hasznosságát. A gyártóknak mindent meg kellene tenniük az új és

biztonságosabb szállítási-kiszerezési megoldások kifejlesztéséért, ha meg kívánják őrizni e termékek hosszú távú életképességét. Az ipari vagy professzionális felhasználóknak, nagy tételben történő értékesítés egyszeri minimális mennyisége 20 liter kellene, hogy legyen. A gyártók és a beszállítók el kell, hogy ismerjék, hogy ilyen körülmények között óvintézkedéseket kell tenniük, továbbá megfelelő tájékoztatást és képzést kell biztosítani annak garantálására, hogy az anyag bármilyen felhasználási feltételek mellett biztonságosan kezelhető és tárolható.

6.3 Új piktogramokat, valamint a kockázatokra és a megteendő óvintézkedésekre figyelmeztető feliratokat kell sürgősen kidolgozni a már használtak kiegészítésére, a kábító hatásra, továbbá a gyermekekre leselkedő veszélyekre vonatkozóan. A DCM-alapú festékeltávolítók (és más hasonló hatású termékek) esetében a valamennyi felhasználó számára megfelelő megfogalmazás körülbelül a következő lehetne: „*Kábító hatású: nagy koncentrációban tudatvesztéshez és halálhoz vezet!*”; „*Ne használja gyermekek vagy veszélyeztetett felnőttek jelenlétében!*”; „*Ne használja zárt térben: sűrű gőze fullasztó hatású!*”. E kijelentések bizonyítékkal alátámasztottnak látszanak, és a tényleges szükségletekhez kapcsolódnak. Nem szabad, hogy elveszenek a sok kevésbé fontos figyelmeztetés között. Egy hatásos figyelmeztető szöveg és egy egyértelmű piktogram valószínűleg jobb eredménnyel járna a gyermekek védelmének szempontjából, mint számos bonyolultabb tanács. A jelenleg alkalmazott „S2”-es felirat („Gyermekek elől elzárva tartandó”) nem felel meg e szempontból.

6.4 Egységesített és az egész EU-ban koherens foglalkozási expozíciós határérték-rendszerre is egyértelműen szükség van a munkahelyi biztonság továbbjavítására. Ez a REACH program által az elkövetkező években gyakorolt kedvező hatásnak tekintendő.

6.5 A helyes munkavégzési gyakorlat, valamint az összes létező ellenőrzés szigorú elvégzése nyilvánvalóan kulcsfontosságú a kockázatkezelés szempontjából, a munkahelyen és azon kívül egyaránt. A gyártók és a kiskereskedelmi forgalmazók közösen felelősek a megfelelő tanácsadásért, valamint annak biztosításáért, hogy ajánásaikat be tudják tartani a veszélyes anyagokat vagy eljárásokat rendszertelenül alkalmazó magánszemélyek és egyéb felhasználók. A biztonsági tanácsokat és felszereléseket ugyanolyan lelkesen és ugyanazokkal az ösztönzőkkel kell népszerűsíteni, mint azokat az anyagokat, amelyekhez szükségesek.

6.6 A német TRGS 612 szabályokban alkalmazott megközelítésnek kell az EU-szerte végzett ellenőrzések alapjául szolgálnia. E szabályok szükség szerint kiegészíthetők a szellőztetésre vagy a hulladékkezelésre vonatkozó, további szakmai tanácsokkal. A bevált gyakorlatokat közzé kell tenni és meg kell osztani.

6.7 Az USA-ban napjainkban a hosszú távú diklór-metán-expozíció hatásairól folyó tanulmányok amilyen gyorsan csak lehet, befejezendők, eredményeik pedig az EKKTB elé terjesztendőek értékelésre. Fel kell tárnai annak lehetőségeit, hogy érvényes vizsgálati csoportokat azonosíthassunk Európában is, a tanulmányozásuk céljából.

6.8 A festékeltávolítás kockázatainak rendszeres elemzésére is sor kell, hogy kerüljön, hogy valamennyi termék és eljárás összehasonlítható alapon legyen vizsgálható. Ez relatív teljesítményjellemzőik és kockázataik jobb megértését tenné lehetővé, valamint esetleg azt, hogy a különböző felhasználók tájékozottabban hozhassanak választási döntést. Azonban e javaslatok egyike sem szabad, hogy késleltesse a fentiekben tárgyalt ellenőrzési intézkedések elfogadását.

Kelt Brüsszelben, 2008. szeptember 17-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Dimitris DIMITRIADIS